

Речен орел *Pandion haliaetus*

Описание на вида

Редовно отчитан по време на пролетна и есенна миграция. Лети по единично, като периода на прелет е много разтеглен, както при пролетна, така и при есенна миграция.

Сн. Ирина Матеева, БДЗП

Степен на проученост, обзор на наличната информация и принос на проекта

В България миграцията е целенасочено проучвана след 1977 г. (Laine, 1978). Пролетния прелет е от февруари до април, а есенният – от август до декември (Симеонов и др., 1990). По-добре е проучена есенната миграция на вида. В периода 1979 до 2003 г. (с изключение на 1994, 1995, 1997 и 2000 г.) е проучена есенната миграция на вида в района на Атанасовското езеро, като за 24-годишния период са регистрирани числености от 8 (1983 и 1987 г.) до 36 (1991 г.) индивида за миграционен сезон (Michev et al., 2011). Според това проучване миграцията на речния орел в района на Бургас не е добре дефинирана, като е предполага, че повечето птици пресичат Бургаския залив. В района на Атанасовско езеро е регистриран основно през септември. През 1997 г. при целево проучване на есенната миграция в района на местността „Пода“ в източната част на Мандренското езеро са отчетени 10 речни орли за един миграционен сезон (НБОИ, 2012). През същата година на Атанасовско езеро не е провеждано проучване на есенната миграция. При проучване на есенната миграция в района на Котел в Стара планина през 1998 г. 1 индивид за миграционния сезон. Миграция на речни орли е наблюдавана в района на Балчик през 2003 г. при целенасочено проучване на миграцията, свързано с намерения за развитие на ветропаркове, като за един миграционен сезон са установени да прелитат 11 индивида (НБОИ, 2012). През есента на 2004 г. в рамките на целенасочено проучване на есенната миграция в Източна България, паралелно на 9 наблюдателни точки за целите на Natura 2000, миграция на речен орел е установена в района на Добруджа при Българево (2 индивида), Горичане (2 инд.), Балчик (28 инд.), Рогачево (15 инд.), в Източна Стара планина – при селата Баня (5 инд.) и Паницово (6 инд.), в района на Провадийско-Роякско плато при село Мадара (4 инд.), в района на Созопол при село Равадиново (6 инд.) и в Странджа при Малко Търново (3 инд.) (BSPB, 2005). Най-голям брой мигриращи орли рибари през този миграционен сезон са наблюдавани при село Рогачево. На временната наблюдателна точка при Златар край Шумен също е установен да прелита един речен орел. При това проучване е установено, че през 2004 г. миграцията на речния орел стартира от средата на август и продължава до средата на октомври без ясно изразени периоди с интензивна миграция. През 2005 г. при проучването на есенната миграция в Източна България паралелно на 9 наблюдателни точки, речни орли са установени в района на Добруджа при Горичане (9 инд.), Българево (6 инд.), Топола (11 инд.), Безводица (3 инд.), Кремена (2 инд.) и Ефрейтор Бакалово (наблюдателна точка Суха река) (3 инд.), в района на Провадия (3 инд.) и Атанасовско езеро (9 инд.), като най-голям брой прелитащи речни орли за миграционния сезон са установени в Добруджа – при село Горичане, а също и при Атанасовско езеро. През 2005 г. есенната миграция на речния орел започва още през третата десетдневка на август и продължава до средата на октомври без изразени периоди на интензивна миграция. В периода от 2006 до 2010 г. започват да се провеждат проучвания на миграцията на птиците във връзка с инвестиционни интереси за изграждане на ветрогенератори, като проучванията са съсредоточени основно в Добруджа. При тези проучвания мигриращи орли рибари са наблюдавани при Българево, Каварна, Хаджи Димитър, Селце, Могилище, Бежаново, Шабла, Горичане, Сърнино, Василево, Люляково, Снягово, Добротич, Телериг, Карапелит, Росица, Александрия, Добрин, Станата, Мировци в численост до 12 индивида

(Хаджи Димитър през 2006 г.). В периода 2008 – 2009 г. проучвания на есенната миграция са осъществени и по поречието на река Дунав и Дунавската равнина, като мигриращи речни орли са установени да прелитат в района на село Иваново (в Защитена зона „Ломовете“) – 3 индивида, Въбел (в Защитена зона „Никополско плато“) – 2 индивида, Песчинското блато (в защитена зона „Комплекс Беленски острови“) - 7 индивида, блатото Кайкуша (в защитена зона „Свищовско-беленска низина“) – 2 индивида и в района на село Златия (в защитена зона „Златия“) – 2 индивида (НБОИ, 2012).

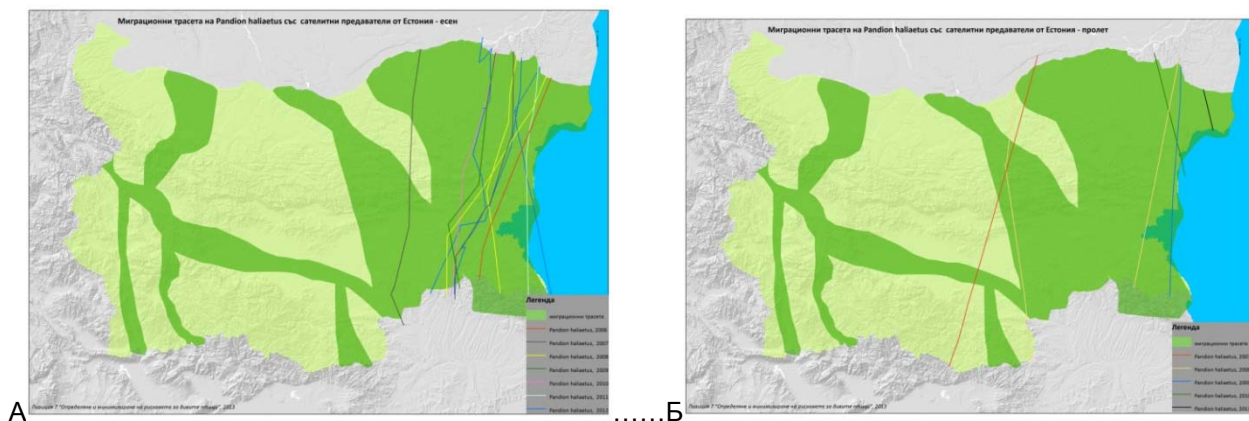
В Световния справочник на миграционните пътища на грабливите птици (Zalles, Bildstein, 2000) като места с миграция на речни орли, освен Атанасовско езеро, са посочени Котленска планина, Малко Търново, нос Емине, курорта Албена (7 инд.), нос Калиакра, Малко Търново.

Извън посочените по-горе райони, при случайни наблюдения на птици, речни орли по време на есенна миграция са наблюдавани основно по Черноморското крайбрежие в близост до езерата, но така също по поречието на река Дунав, при Сливница (2011 г.), язовир Сопот (2000 г.) и в оризищата източно от село Царимир (2011 г.) (НБОИ, 2012).

През пролетта на 2005 г. при паралелните проучвания на пролетната миграция в Добруджа са установени 6 мигриращи речни орли за миграционния сезон при Провадия. През същия сезон е проведено проучване на пролетната миграция по долината на река Места при село Огняново, като там не са регистрирани речни орли. В периода на интензивни проучвания на миграцията в Добруджа, поради засиления инвеститорски интерес за изграждане на ветрогенератори, мигриращи речни орли са установени при Бежаново, Василево, Пролез, Люляково, Добрин, Александрия, Суворово, Станата, Преселка и Добротич. Най-много орли рибари за миграционен сезон са прелетели в района на село Александрия през пролетта на 2009 г. – 5 индивида и в района на село Преселка - 9 индивида (Герджиков, Илиев, 2012). По време на проучване на пролетната миграция в Дунавската равнина при село Сливата през 2011 г. е наблюдаван един мигриращ речен орел.

При случайни наблюдения през пролетния период мигриращи речни орли са наблюдавани основно по поречието на река Дунав между Русе и Силистра и при Горни Цибър, долината на Ломовете, района на Ветрино, в Софийското поле при Беледие хан (2009 г.), язовир Фисек (2011 г.), Куртово Конаре в Тракийската низина (2009 г.), в района на град Каспичан, село Добромирка и при Дуранкулашкото езеро (НБОИ, 2012).

В периода 2006 г. – 2012 г. през България са преминавали по време на пролетна и/или есенна миграция общо 4 речни орли със сателитни предаватели, поставени в Естония. Тези проучвания дават представа за предпочитаните места, където тези птици пресичат България. По време на есенната миграция естонските орли рибари са преминавали основно през източната част на страната (фиг. 77 А). Най-западно една птица е навлязла през Тутракан, преминала е над Котленския балкан и е напуснала страната през западната част на Сакар. В останалите случаи обаче птиците са навлезли през Добруджа между Силистра и Кардам, пресекли са Варненско-Белославския езерен комплекс и Провадийско-Роякското плато и през Странджа и Западна Странджа, като в района на Бургас в някои случаи птиците пресичат езерата, а в други – залива или на запад минават при Карнобат.

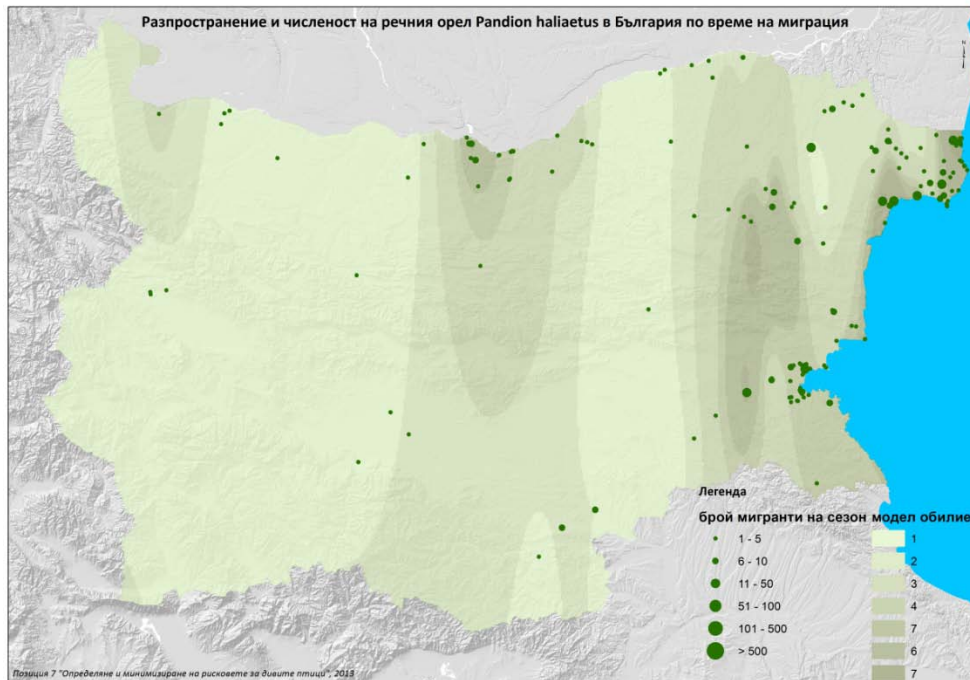

Фиг. 77 Трасета на естонски речни орли със сателитни предаватели, преминали през България по време на есенна и пролетна миграция в периода 2006 – 2012 г.

Пролетната миграция на естонските речни орли общо е локализирана по Черноморието, но птицата преминала през есента най-западно, е навлязла в България през Родопите и е минала на север, като напуска страната през района на Русе (фиг. 77 Б). В някои случаи птиците пресичат морето и навлизат в България при Северното Черноморие, като едната е навлязла в района на Каварна през пролетта на 2011 г. Отделните птици имат предпочитания, като ползват приблизително едни и същи маршрути.

В резултат на проучването на есенната и пролетната миграция в рамките на проекта „Минимизиране на рисковете за дивите птици“ в Северна България през 2011 г. са установени да прелитат 101 индивида, от които 80 са наблюдавани на постоянните и 21 – на временните наблюдателни точки. Общата численост на прелетелите през Добруджа птици е над 50 % от общия брой речни орли, прелитащи по Западночерноморския прелетен път Via Pontica. Останалите птици, регистрирани да прелитат във вътрешността на страната би следвало да се добавят към този общ брой. На практика половината от наблюдаваните птици са прелетели през една наблюдателна точка – Дуранкулак. В Дунавската равнина най-голям брой речни орли са наблюдавани при Ореш. На наблюдателните точки Писанец, Брегаре, Сливата и Подгоре не са регистрирани речни орли. По време на есенната миграция 2012 г. са установени да прелитат 108 индивида, 53 в Южна България и 55 в Добруджа. Речни орли са наблюдавани на повечето от наблюдателните точки. Най-голяма численост е установена в Крайморска Добруджа при Дуранкулак – 37 индивида. През есента на 2011 г. най-много речни орли са отчетени на същата точка, като числеността им е близка до тази от 2012 г. Общата численост на прелетелите през Добруджа птици е над 50 % от прелитащата популация на вида по Западночерноморския прелетен път Via Pontica. В Южна България мигриращите индивиди са разпределени на повече наблюдателни точки (летели са на по-широк фронт). Най-много птици са регистрирани на Суходол – 14 инд.

По време на пролетната миграция 2012 г. са установени да прелитат 25 индивида, от които 12 - в Южна България и 13 - в Добруджа. В Южна България мигриращи речни орли са наблюдавани само в района на Бургас (Суходол, Равнец и Ветрен), а в Добруджа – само в Централна и Приморска Добруджа (Пленимир, Преселенци и Дуранкулак).

Фиг. 78 Разпространение и численост на речния орел в България по време на миграция на база на наличната информация

Характеристика на миграцията

Численост и фронт на миграцията

По време на пролетна миграция през България са установени да прелитат малък брой птици – до 25 индивида на сезон (2012 г.). Въпреки че е наблюдаван най-често в Добруджа и района на Бургас, проследявайки птици със сателитни предаватели от Естония, и имайки предвид факта, че птиците летят само поединично, може да се заключи, че значителна част от речните орли не се регистрират нито при случайни наблюдения, нито при целенасочени проучвания на миграцията. От сателитните проследявания се вижда, че речни орли навлизат в района на Добруджа направо през морето, без да преминават през Южна България, но също така една птица предпочита да прелита през Централна България, между Източните Родопи и Русе. Възможно е до 100 птици да прелитат над България по време на пролетна миграция.

По време на есенна миграция през България са установени да прелитат поне 108 речни орли (2012 г.), които на практика са преминали през Добруджа и Бургаския регион. Това число надвишава известната численост на прелитащата популация по Черноморието. През Дунавската равнина и Лудогорието, както и през Софийското поле са отчитани единични птици. Аналогично на пролетната миграция е твърде вероятно голяма част от прелитащите речни орли да не се регистрират по време на полевите проучвания, тъй като летят поединично и до голяма степен разпръснато. Възможно е над страната през есента да прелитат между 150 и 200 речни орли.

Интензивност и динамика на прелета

Сезонна динамика

По време на пролетна миграция, както по време на полевите проучвания през 2012 г., така и през 2005 г. речни орли са наблюдавани да прелитат единствено през април. Маркирани със сателитни предаватели птици са преминавали през България най-рано на 25 март (2007 г.), като едната птица за 4 години проследяване е прилетала през България в периода между 28 и 31 март. Прелетът няма изразени периоди с интензивна миграция. Есенният прелет е регистриран най-рано от 17 август (през 2011 г. в Дунавската равнина) и продължава до края на октомври. Интензивен прелет е установен през втората половина на септември и в началото на октомври.

Дневна динамика

Речният орел излита за прелет от рано сутрин, като в 7 ч. сутринта вече се наблюдават прелитащи индивиди. Продължава да прелита и след 17 ч. следобед. Активен прелет е наблюдаван от рано сутрин до 11 ч. и в следобедните часове, след 14 ч. Рано сутрин са регистрирани птици в района на Дуранкулак, Равнец и Суходол, а късно следобед – в района на Дуранкулак, Росеново и Гешаново. Близко до последната наблюдателна точка е установена и нощувка на един речен орел в изорана нива северозападно от точката.

Височинно разпределение на прелитащите речни птици

Речният орел по време на миграция е наблюдаван да прелита в много широк височинен диапазон - от 10 м до 1500 м. Както по време на есенната миграция, така и по време на пролетната миграция мнозинството птици са регистрирани да прелитат на височина между 100 и 200 м. Голям брой птици прелитат и на височина под 100 м.

Миграционни потоци

По време на есенна миграция в най-източните части на страната (Дуранкулак, Атанасовско езеро) повечето птици са регистрирани с посока на полета на югозапад. В останалите райони по-навътре в сушата основната посока на мигрантите е север – юг.

Използване на района за стационаране и нощуване от речни птици

Установен да нощува в западната част на Добруджа. Сателитните проследявания показват, че едната от маркираните птици при всеки прелет се задържа не за дълго в микроязовирите в западната част на Добруджа, вероятно за да търси храна. Дуранкулашкото езеро може да е причина, поради която в този район се струпват речни орли по време на миграция.